

РЭСТАЎРАЦЫЯ: РАМЯСТВО ЦІ МАСТАЦТВА

У любым выпадку, гэтай адказнай справай павінны займацца толькі прафесіяналы

— **Уладзімір Леанідавіч, вы выступілі з ініцыятывай стварэння рэстаўрацыйнага савета. Нядаўна прадстаўнікі Міністэрства культуры паведамілі, што прынята рашэнне ідэю падтрымаць. На вашу думку, што ён будзе сабой уяўляць?**

— Я мяркую, што савет дасць магчымасць адсячы некампетэнтныя арганізацыі ад сферы рэстаўрацыйных работ. На сённяшні дзень цалкам адпавядае ўсім крытэрыям па правядзенні такіх работ толькі адна арганізацыя — «Белрэстаўрацыя», у якой ёсць дасведчаныя, атэставаныя спецыялісты і неабходная матэрыяльна-тэхнічная база. Стварэнне такога савета дапаможа змяніць сітуацыю: на сённяшні дзень, нагадаю, мы адзіная краіна сярод нашых суседзяў, дзе гэты від дзейнасці не сертыфікуецца і не ліцэнзуецца. Значыць, рэстаўрацыю можа праводзіць любая арганізацыя, якая мае юрыдычны статус (у тым ліку будаўнічая. — Аўт.). Акрамя таго, рэстаўрацыйны савет будзе вы-

даваць сваё заключэнне на праектна-даследчыя работы, якія, натуральна, павінны папярэднічаць вытворчасці. Часта бывае, што праекціроўшчыкі не бяруць пад увагу многія гістарычныя ўмовы і дапускаюць памылкі пры праектаванні, што прыводзіць да знікнення пэўных адметнасцяў аб'екта. І яшчэ адзін напрамак дзейнасці — пацвярджэнне кваліфікацыі спецыялістаў-рэстаўратараў. Напрыклад, мастак, які скончыў вучылішча, прайшоў вытворчую практыку і ўжо мае пэўны кваліфікацыйны ўзровень, натуральна, захоча ўдасканальвацца ў сваёй сферы — савет зможа пацвердзіць яго кваліфікацыю.

— **Якія эксперты ўвойдуць у новую арганізацыю?**

— Пры Міністэрстве культуры ёсць навукова-метадычная рада, якая існуе ўжо не адзін год. Я думаю, праз яе будзе адбывацца ўзгадненне кандыдатаў гэтых спецыялістаў. Акрамя таго, можна далучыць да справы Беларускае саюз мастакоў.

— **Наколькі рэальна стварэнне савета зменіць сітуацыю?**

— Натуральна, заўсёды імкнешся, каб усё атрымалася так, як задумана. Пацвярджэнне кваліфікацыі спецыялістаў цяжкасцяў не выкліча. А вось зрабіць аналіз арганізацыі ў цэлым і яе вытворча-тэхнічнага стану будзе складана. Бо сертыфікаты (ліцэнзіі, як гэта раней называлася) будаўнічым фірмам выдае «Белбудліцэнзія», што падпарадкоўваецца Міністэрству архітэктуры і будаўніцтва. Менавіта яны вырашаюць, мае пэўная фірма права займацца будаўнічымі работамі або не. А ў «Белрэстаўрацыі» працуюць людзі

ў асноўным творчыя, таму правесці аналіз цэлых фірмаў на прадмет матэрыяльна-тэхнічнага абсталявання і адпаведнасці патрабаванням будзе складана. Таму трэба падумаць, з кім супрацоўнічаць у гэтым пытанні: магчыма, давядзецца звяртацца ў тую ж «Белбудліцэнзію».

У Лошыцкай сядзібе

ў найлепшым выглядзе

адлюстраваны ўсе віды

рэстаўрацыйных работ:

пачынаючы ад вулічнага

адстройвання сцен

і фундаментаў, заканчваючы

наскеннымі роспісамі

ўнутры будынка.

— **На сённяшні дзень абсалютна ўсе будаўнічыя фірмы могуць займацца рэстаўрацыяй?**

— Іх спецыялісты лічаць, што раз яны будаўнікі, то і ў рэстаўрацыі нічога складанага для іх няма. На жадом пацёр, шчоткай паскроб, шпательем пачысціць — вось табе і ўся рэстаўрацыя. Аднак гэта насамрэч не так. Па знакавых аб'ектах, на якіх цяпер вядуцца работы, — на галоўным фасадзе «Беларусьфільма» і на надтрыбуннай чашы на сталічным стадыёне Дынама — ёсць дакладнае распрадажэнне гарадскіх улад, каб там працавалі толькі спецыялісты «Белрэстаўрацыі». Людзі справы добра разумеюць, што іншыя арганізацыі гэту работу так, як трэба, не выканаюць.

— **Часам неабдуманымі дзеяннямі нашым помнікам наносіцца досыць значны ўрон...**

— Не буду даваць ацэнку. Прыклад толькі адзін прыклад — Лідскі замак. Мы на тым аб'екце зусім не былі — работы выконваў будаўнічы трэст. Яны рабілі, як умелі і як прызвычаліся. Я пацікавіўся і высветліў, што там насамрэч аднаўленне праводзілася проста жудасна, без прымянення класічных рэстаўрацыйных тэхналогій па аднаўленні цаглянага мура сцен і скляпенняў. Таму атрымаўся такі сумны вынік.

— **Якія знакавыя аб'екты адрэстаўравала ваша арганізацыя?**

— Мірскі замак, работы на якім былі распачаты яшчэ ў 1984 годзе. Паспяхова здалі яго мы ў 2010 годзе. За гэты аб'ект нават атрымалі граматы як найлепшае рэстаўрацыйнае прадпрыемства ў Беларусі. Ад аднаўлення сцен і цаглянай кладкі і да інтэр'ераў — над усім шчыравалі нашы спецыялісты. Толькі некаторыя прадметы мэблі рабілі на беларускіх прадпрыемствах, у прыватнасці на

Адноўлены дэкаратыўны металічны элемент.

Бабруйскім дрэваапрацоўчым заводзе. У багата аздобленай партрэтнай зале пазалоту, лепку таксама мы выконвалі. Ва ўсім сваім бляску рэстаўрацыя была паказана ў Нясвіжскім палацы. Сталярныя вырабы (дзверы, вокны) рэстаўрацыю драўляных элементаў сценавых панэляў, столяў, усю дэкаратыўна-гіпсавую лепку, аднаўленне печы, камінаў, жываліс, пазалоту ўнутры і звонку будынка рабілі мы.

У мастацка-рэстаўрацыйных майстэрнях, якія знаходзяцца ў сталіцы на Чачэрына, 36, сабрана творчая эліта — мастакі-рэстаўратары, скульптары, пазалотчыкі, бляхары (здольныя аднаўляць часткі крыжоў, страчаных элементы скульптур). Там размяшчаецца і асноўная вытворчая база па гіпсе, а таксама працуюць высокакваліфікаваныя мастакі-рэзчыкі, якія аднаўляюць мэблю.

— **Якім аб'ектам беларускія рэстаўратары найболей ганарыцца?**

— Гэта Лошыцкая сядзіба, што знаходзіцца ў адным са сталічных паркаў, — яна даволі кампактная, але з'яўляецца сапраўднай перлінай. Там у найлепшым выглядзе адлюстраваны ўсе віды рэстаўрацыйных работ, пачынаючы ад вулічнага адстройвання сцен і фундаментаў, заканчваючы наскеннымі роспісамі ўнутры будынка. У сядзібе можна ўбачыць поўны набор усіх відаў рэстаўрацыйнай дзейнасці.

— **Не так даўно былі знойдзены ўнікальныя фрэскі на знешнім фасадзе касцёла Божага цела ў Нясвіжы. Іх аднаўленнем таксама займаецца ваша арганізацыя?..**

— Сапраўды, некалькі месяцаў таму ў выніку зандажоў, праведзеных на фасадзе касцёла Божага

цела, пад слоём тынкоўкі былі знойдзены мастацкія роспісы сцен. Па сцвярджэнні нашых мастакоў-рэстаўратараў, яны адзіныя, што ў такой колькасці, аб'ёме, квадратуры прадстаўлены ў Беларусі. Паводле папярэдніх звестак, усе сцены будынка касцёла пакрыты мастацкім роспісам. Іх трэба адкрываць, апрацоўваць, кансерваваць, аднаўляць.

— **Як будзе праходзіць іх аднаўленне?**

— Спачатку мастацкая кампазіцыя на сцяне адкрываецца, праводзіцца яе аналіз, замацаванне. Часткі, якія былі страчаны, узнаўляюць мастакі-рэстаўратары: робяць на ўзор таго, што было 200—300 гадоў таму. Такім чынам, і тыя выявы, што былі знойдзены, захоўваюцца, і на месцы прабегаў ствараюцца кампаненты, якіх не хапае.

— **Атрымліваецца, у нас ёсць спецыялісты, здольныя выконваць работы такога ўзроўня?**

— Безумоўна. Іх няшмат, і яны ўжо досыць сталага веку. Аднак і моладзь далучаецца. У нас ёсць ужо пяць-сем маладых мастакоў-рэстаўратараў на роспісе. Дарэчы, такім жа метадам быў адноўлены наскенны роспіс у будынку Камяніцы ў Нясвіжскім палацава-паркавым комплексе.

На жадом пацёр, шчоткай паскроб, шпательем пачысціць — вось табе і ўся рэстаўрацыя. Аднак гэта насамрэч не так.

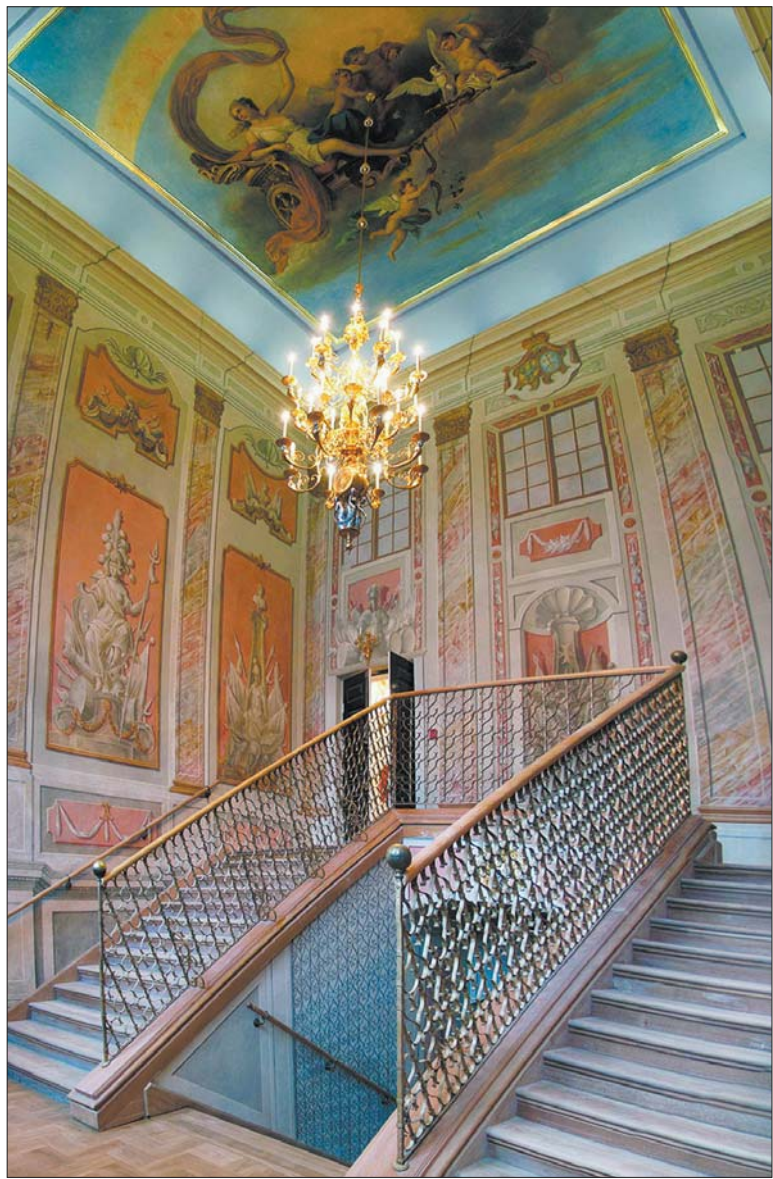
— **На вашу думку, ці захавалася беларуская рэстаўрацыйная школа? Або штосьці было страчана?**

— Па-першае, дзякуй Богу, працуюць навукальныя ўстановы, з якіх выходзяць спецыялісты-рэстаўратары. Гэта, напрыклад, рэстаўрацыйнае вучылішча ў мястэчку Мір. Таксама і вышэйшыя навукальныя ўстановы рыхтуюць такіх выпускнікоў. Мы ж у сваю чаргу імкнемся падтрымліваць узровень дзейнай рэстаўрацыі. Нам не сорамна было б паставіць свае працы ў адзін шэраг з тым, што робяць польскія, расійскія, прыбалтыйскія і нават нямецкія рэстаўратары.

— **Відаць, што для вас рэстаўрацыя — гэта больш, чым праца; турбуе ўсё, што ў ёй адбываецца. Пэўна, яна ўжо стала часткай вашай душы?..**

— У першую чаргу я перажываю за людзей. Хацелася б, каб справядлівасць запанавала: любой краіне, нават маленькай і сціплай, такая арганізацыя неабходна. Без гісторыі, без культуры няма нацыянальнасці, самасвядомасці, гонару ў народа. Усяго гэтага не будзе, калі не будзе гістарычных помнікаў, якія мы акурат і імкнемся захоўваць.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ. nina@zviagda.by

Парадная лесвіца ў Нясвіжскім палацы. Адрэстаўраваны жываліс.

У Белрэстаўрацыі працуюць дасведчаныя спецыялісты самых розных профіляў:

➤ У Калядзічах, на вуліцы Бабушкіна, 72, размяшчаецца вытворчая база. Там знаходзяцца цэхі дрэваапрацоўкі, металаапрацоўкі, керамікі. Раней была камяночоска, але гэты від дзейнасці знік са спахывецкага рынку (у свой час былі зроблены каменныя вырабы для Нясвіжскага палаца і Мірскага замка), цяпер гэта справа закансервавана.

➤ Актыўна дзейнічае цэх дрэваапрацоўкі, прафесійны стаж яго супрацоўнікаў налічвае некалькі дзесяцігоддзяў. Там ствараюць індывідуальныя сталярныя вырабы, якія не могуць вырабіць ні на адной фабрыцы. Гэта драўляныя вокны, дзверы, агароджы, краты, панэлі, поручні, іншыя дэкаратыўныя рэчы. Некаторыя нарыхтоўкі робяцца на станках, аднак у асноўным усе рэчы апрацоўваюцца рукамі.

➤ У вялікім цэху па працы з металам вырабляюцца вароты, крацістыя агароджы. Маецца ўласная кузня, дзе ствараюцца вырабы, абсалютна аналагічныя іх першапачатковаму выглядзе. У майстэрні для ліцця можна адліць барэльефы і нават скульптуры.

➤ Спецыялісты керамічнага цэха вырабляюць плітку, пячуную кафлю, вазы, гаршкі, фігуркі і любыя іншыя дэкаратыўныя элементы.